

СТ А Н О В И Щ Е

От: Тенчо Колев Дундов
Юридически факултет при Софийски университет „Св. Климент
Охридски“
„Теория и история на държавата и правото“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна
степен **„доктор“** по научна специалност в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Елислав Венциславов Атанасов*
Тема на дисертационния труд: *Регулирането на стопанската
дейност на робите и отговорността на техните господари в
Древен Рим. Съпоставка на отговорността между actio quod
iussu и actio de peculio.*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното
жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1754/17.07.
2021 г. на Ректора на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *катедра
Частноправни науки, Юридически факултет* на УНСС по *Римско частно
право* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 554/16.03.
2017 г. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода
21.02.2017 до 21.02.2020 г.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Структура и обем

Дисертационният труд се състои от Увод, четири глави и
Заклучение. Уводът обхваща предмета на изследването и методологията.

Глава първа е посветена на историята, демографията и икономиката на робството и има за цел да представи историческия, икономическия и културния контекст на неговото развитие през основните периоди в Древния Рим (републиканският, принципатът и доминатът). Отделено е специално внимание на демографските аспекти и мястото на робството в римското стопанство като елемент на фамилната организация. Глава втора се концентрира върху проблема за добавъчните акции, който е сред основните въпроси на дисертацията. В изследването се отделя внимание на характеристиката на понятието и се оценява неговата научна значимост. Представено е структурното място на тази група акции в основните категории извори с правен характер, което е поставено в контекста на честотния анализ на свързаните с тях термини. Третата глава е посветена на пекулиума и го разглежда етимологично и систематично с оглед на сравнението, което се прави с друга основна форма за осъществяване отговорността на господаря за действията на роба – юсумът (*iussum*). Разгледан е неговият произход, правна и икономическа конструкция и съдържание. Специално внимание е отделено на връзките между роба и господаря, от една страна и тези между господаря и третите лица, от друга. Дава се описание на ограничената отговорност на господаря и начините на нейното осъществяване. Глава четвърта е посветена на акцията, свързана с „нареждането“ (*iussum*), като подобно и на другите глави и особено на тази за пекулиума се определя произходът на понятието, изграждането на института и функционалната му характеристика на процесуално средство, ангажиращо неограничената отговорност на господаря. В заключението са включени основните изводи от изследването и направените според автора научни приноси.

Обемът на съчинението може да се определи на основата на стандартната машинописна страница от 1800 знака с интервалите, което заедно с техническите части на работата (съдържание и приложения) е 319 стандартни страници или 283 печатни.

Актуалност на темата

На основата на направената от автора литературна справка се вижда, че дисертантът е изследвал въпрос, дискутиран и в научните изследвания у нас, като проследява проблеми, които не попадат пряко във вниманието на други изследователи и освен това предлага обща характеристика на социално-икономическия контекст на робството като цяло, предвид неговите етнографски и стопански измерения. Това наред с предложението правотехнически анализ придава на изследването особена важност.

Цел

Основната цел на изследването е правният анализ на отговорността на господаря за дейността на неговите роби в рамките на т.нар. „троен едикт“ (*edictum triplex*, където са уредени изследваните акции – *actio de peculio et de in rem verso* и *actio quod iussu*). Това е постигнато като е анализирано стопанското значение на робите в римската фамилия, систематичната структура на способите за защита на кредиторите на господарите по повод дейността на робите, сравнението между акциите по пекулиума и юсума, индивидуализирането на отговорността на господарите като самостоятелен институт и сравнението му със сродни правни категории.

Основна теза;

Авторът се съгласява с разбирането, че робите се намират в сърцевината на римската икономика, като в началото са компенсирани недостига на работна ръка. По-късно те макар и да запазват подобна функция осъществяват високо специализирани дейности, свързани с управлението на самостоятелни стопански структури, което ги доближава формално до съвременни управители в търговски предприятия, без обаче това да означава автоматично приписване на античното стопанство на характеристиките на съвременното пазарно общество. В основата на тази им функция се намира динамиката между ограничената и неограничената отговорност на господарите.

Използвана научна литература.

Реферираната в разработката литература е значителна по своя обем и представлява около 306 заглавия на кирилица и латиница. В анализа отделните автори са реферирани, а по-важните изследвания са дискутирани в литературния обзор.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Фокусът на изследването е насочен върху динамиката между пълната и ограничената отговорност на господаря, като това се свързва с икономическата структура на отношенията между господаря и роба във връзка с управляваното от него имущество и осъществяването на съответните стопански дейности. Това е разгледано в контекста на римската фамилия, изучавана като основна икономическа единица, около която се изгражда и развива стопанската дейност на робите. В това отношение могат да бъдат оценени и приложните резултати от изследването, които са свързани с реализирания стопански интерес на господарите от дейността на техните роби и подвластни. Тези резултати са актуални и разкриват същността на робството като механизъм, който компенсира липсата на пряко представителство в Древния Рим.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Посочените от автора приноси са свързани с обзора на актуалната литература, която е събрана, проучена и анализирана и отразена в изследването. Освен това са проучени, преведени и анализирани основната част от юридическите извори, като за най-показателните текстове за изследваните институти е направена екзегеза. Направените изводи за римскоправното развитие на уредбата са аргументирани на основата на констатираните исторически факти за състоянието на правния режим в Античния Рим. Авторът предлага *de lege ferenda* разширяването на отговорността на съдружника в ООД с въвеждането на разпоредби, които я свързват с обогатяването, получено от действия, извършени в негова вреда, с въвеждането на форми на обективна отговорност.

Постигнатите резултати, посочени от автора като приноси, действително имат своята оригиналност и изясняват изследваните правни конструкции в контекста на актуалните научни изследвания. Предложението за изменение на законодателството всъщност отразява по-скоро асоцииране на римския регламент с някои проблеми на действащата правна уредба. Подобна нормативна конструкция се нуждае допълнително от аргументи, изведени по-скоро на основата на анализ на действащото българско право в съответния сравнителноправен контекст.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са три публикации, като едната от тях е под печат. Останалите две (Атанасов, Елислав. 2021. “Пекулиумът като средство за ограничаване на отговорността на господаря в Древен Рим. Съпоставка с дружеството с ограничена отговорност.” Предизвикай правото! и Атанасов, Елислав. 2021. “Правни инструменти за осъществяване на стопанска дейност на робите в Древния Рим.” СБОРНИК С ДОКЛАДИ ОТ НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ „100 ГОДИНИ УНСС – 100 ГОДИНИ ПРАВО В УНСС“ ТОМ I – История, теория и развитие на правото. Актуални проблеми на частното и международното право, 347–63) отразяват основният интерес на дисертанта и фокусът на дисертационния труд върху стопанската дейност на робите и динамиката на отговорността на господаря било то пълна, или ограничена.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отговаря на коректно на анализа и констатациите, отразени в дисертацията и може да бъде оценен положително в това отношение.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

За приемането на предложенията за изменение на законодателство е необходимо предоставянето на допълнителна аргументация на основата на изследване на модерната правна среда.

8. Заключение

Дисертационният труд съдържа научни и научноприложни резултати, които представляват оригинален принос в науката. Той показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в областта на Римското право и способности за самостоятелни научни изследвания.

Моето становище е за присъждането на ОНС „Доктор“ на Елислав Венциславов Атанасов.

04.10.2021 г.

Подпис: